

Nr 109

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68; given Stockholms slott den 10 mars 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

/Sven Andersson

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68. Fondens inkomster beräknas till 284 536 000 kr. Utgifterna uppgår till 210 353 000 kr. och överskottet till 74 183 000 kr. För reparations- och underhållskostnader tas upp 158 973 000 kr., varav för iståndsättningsarbeten på byggnader m. m. under kasernbyggnaders delfond 60 700 000 (för 1966/67 66 252 000) kr., för iståndsättningsarbeten under befästningars delfond 9 400 000 (för 1966/67 23 849 000) kr. samt för iståndsättningsarbeten under försvarets forskningsanstalts delfond 300 000 (för 1966/67 700 000) kr.

Anslagen till ersättning till försvarets fastighetsfond föreslås till 181 175 000 kr. för kasernbyggnaders delfond, 70 188 000 kr. för befästningars delfond och 3 851 000 kr. för försvarets forskningsanstalts delfond.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 10 mars 1967.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Andersson, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter *förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 2 till Specifikation av inkomsterna på driftbudgeten) har lagts fram ett beräknat förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68. I överensstämmelse med statförslaget har på driftbudgeten i förslaget till riksstat bland Inkomster av statens kapitalfonder tagits upp totalbeloppet av de i statförslaget för kasernbyggnaders, befästningars resp. försvarets forskningsanstalts delfonder angivna överskotten.

Vidare har Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen (bil. 4 s. 89 och bil. 6 s. 138 och 139) föreslagit riksdagen att *dels* till Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 67 000 kr., *dels*, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för samma budgetår beräkna följande förslagsanslag, nämligen Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 184 975 000 kr., Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 75 698 000 kr. samt Ersättning till försvarets fastighetsfond: Försvarets forskningsanstalts delfond 4 051 000 kr.

Beredningen av denna fråga är nu avslutad, och jag anhåller att få närmare redogöra för den.

Översikt av fastighetsfondens ställning m. m.

Försvarets fastighetsfond är en kapitalfond för redovisning av byggnader, anläggningar och mark som disponeras för militära ändamål. Fonden omfattar övnings- och skjutfält, kasern- och befästningsanläggningar, flygfält, förråd m. m. Försvarets fastighetsfond är fr. o. m. den 1 juli 1964 uppdelad

på tre delfonder, nämligen kasernbyggnaders delfond, befästningars delfond och försvarets forskningsanstalts delfond (jfr prop. 1964: 55 s. 19, SU 54, rskr 157).

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter liksom dess kapitalbehållning redovisas i rikshuvudboken. Inkomst- och utgiftsstat för fonden fastställs årligen av Kungl. Maj:t och riksdagen. Fonden är konstruerad som en produktiv fond, vars överskott i princip är beräknat såsom en mot statens förräntningskrav svarande förräntning av det investerade nettokapitalet. Överskottet redovisas under särskild titel på riksstatens inkomstsida. Erforderligt inkomstillskott erhålls — förutom av hyresinkomster för lokalupplåtelse till enskilda m. fl. inkomster — genom ersättningsanslag till vederbörande delfond för upplåtna lokaler.

Av riksrevisionsverkets utdrag ur rikshuvudboken för budgetåret 1965/66 framgår att fondens ställning den 30 juni 1966 var följande (milj. kr.).

	Kasernbyggnaders delfond	Befästningars delfond	Försvarets forskningsanstalts delfond	Summa
<i>Tillgångar:</i>				
Markvärde	304,8	19,0	4,9	328,7
Byggnadsvärde	1 459,6	2 411,5	65,8	3 936,9
Fordringar hos andra fonder	62,8	30,1	1,3	94,2
Övriga fordringar	2,2	—	—	2,2
Summa tillgångar	1 829,4	2 460,6	72,0	4 362,0
<i>Skulder:</i>				
Värdeminskningsskonto	1 096,7	2 177,1	37,7	3 311,5
Diverse medel	62,8	30,1	1,3	94,2
Summa skulder	1 159,5	2 207,2	39,0	3 405,7
Kapitalbehållning	669,9	253,4	33,0	956,3

I förhållande till fondens ställning den 1 juli 1965 innebär de redovisade siffrorna en ökning av mark- och byggnadsvärdena (brutto) med 368,9 milj. kr. Nettoökningen av fondens kapital under budgetåret uppgår till 101,9 milj. kr.

Den för budgetåret 1965/66 fastställda staten för fastighetsfonden balanserade på 223,8 milj. kr. Inkomsterna beräknades till detta belopp samt utgifterna och överskottet till resp. 178,8 och 45,0 milj. kr. Utfallet av staten framgår av en i riksrevisionsverkets budgetredovisning för budgetåret 1965/66 (s. 126) intagen sammanställning. Enligt denna har fondens överskott — beräknat efter en räntesats av 5,25 % — uppgått till 44,9 milj. kr. som tillförts driftbudgeten.

Den för innevarande budgetår gällande staten för försvarets fastighetsfond är fastställd genom Kungl. Maj:ts beslut den 27 maj 1966 (prop. 1966: 32, SU 37, rskr 120).

Med skrivelser den 30 september och den 7 november 1966 har fortifikationsförvaltningen, efter samråd med överbefälhavaren, avgett förslag till stat för kasernbyggnaders och befästningars delfonder av försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68. Vidare har byggnadsstyrelsen med skrivelse den 27 september 1966, efter samråd med överbefälhavaren och fortifikationsförvaltningen, avgett förslag till stat för försvarets forskningsanstalts delfond av försvarets fastighetsfond. Riksrevisionsverket har den 28 oktober resp. den 21 november 1966 inkommit med utlåtanden över förslagen.

Sedermera har fortifikationsförvaltningen, efter samråd med överbefälhavaren, med skrivelse den 8 februari 1967 avgett förnyat förslag till plan för istandsättningsarbeten under kasernbyggnaders och befästningars delfonder av försvarets fastighetsfond.

Förslag till stat för försvarets fastighetsfond för budgetåret 1967/68

Staten för försvarets fastighetsfond skall enligt beslut av 1948 års riksdag ta upp följande titlar, nämligen på *i n k o m s t s i d a n* A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler, B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtta lokaler och markområden, C. Inkomster av övnings- och skjutfält och D. Diverse inkomster samt på *u t g i f t s s i d a n* A. Reparations- och underhållskostnader m. m., B. Avsättning till värdeminskningsskonto och C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden ävensom *Ö v e r s k o t t a t t t i l l f ö r a s r i k s s t a t e n s d r i f t b u d g e t*. Inkomsterna resp. utgifterna under de angivna titlarna skall tas upp särskilt för de olika delfonderna.

Det förslag till stat för försvarets fastighetsfond som läggs fram i det följande torde såsom *bilaga* få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende. Förslaget slutar på ett belopp av 284 536 000 kr., vilket innebär en ökning av omslutningssumman med 24 922 000 kr. Detta beror på en ökning av utgifterna och överskottet. Avsättningen till värdeminskningsskontot förutses öka med 2 029 000 kr. och hyres- och arrendeutgifterna med 7 222 000 kr. Överskottet beräknas från och med innevarande budgetår efter normalräntan för lån från statens utlåningsfonder, vilken f. n. uppgår till 5,75 %. I fråga om inkomsterna utom ersättningsanslagen förutses en ökning med 17,3 milj. kr. Slutligen betingar balansen i staten en uppräkningsanslagen med sammanlagt 7 622 000 kr.

Vid beräkningen av de olika posterna tar jag först upp fondens utgifter till behandling.

Utgifter

A. Reparations- och underhållskostnader m. m.

Beträffande byggnader m. m. redovisade på kasernbyggnaders delfond och försvarets forskningsanstalts delfond beräknas medelsbehovet för reparation och underhåll, med i det följande angivna undantag, i enlighet med de principer som angetts i prop. 1945: 180. I överensstämmelse härmed beräknas medelsbehovet för reparationer och underhåll till viss procent av den faktiska byggnadskostnaden för varje särskild fastighet, omräknad till 1935 års prisnivå. Byggnadsbeståndet delas därvid upp i tre grupper. Den första gruppen — äldre byggnader — omfattar byggnader, som färdigställdes före den 1 juli 1938. Dessa byggnader redovisas i fastighetsfonden på grundval av särskild värdering. Den andra och den tredje gruppen — nyare byggnader — omfattar byggnader, som färdigställdes efter nyssnämnda datum och som varit i bruk längre resp. kortare tid än nio år. Nyare byggnader redovisas med sitt anskaffningsvärde. Underhållsmedel beräknas första gången för andra budgetåret efter det budgetår, under vilket byggnaden färdigställdes. För byggnader tillhörande första gruppen skall enligt beslut av 1961 års riksdag (jfr prop. 1961: 59 s. 17) fr. o. m. budgetåret 1962/63 tillämpas en grundunderhållskvot av 1,2 % vid 1935 års underhållskostnadsnivå. Underhållskvoten vid sagda prisnivå utgör i andra och tredje grupperna 0,8 resp. 0,4 %. Omräknade till 1966 års prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex (521) utgör underhållskvoterna i första gruppen 6,25 % samt i andra och tredje grupperna 4,17 resp. 2,08 %. — Utöver de procentuellt beräknade underhållsmedlen anvisas särskilda medel för arbeten av större omfattning (istandsättningsarbeten).

Från den procentuella beräkningsmetoden undantas marinens hamnanläggningar i enlighet med vad som anförts i prop. 1948: 157. Underhållsmedel för dessa anläggningar skall fastställas efter uppskattning, och medel anvisas på särskild delpost. Enligt samma proposition skall underhållet av övnings- och skjutfälten bestämmas efter uppskattning för varje särskilt budgetår och medel för ändamålet anvisas på särskild delpost.

För objekt redovisade på befästningars delfond utom flygfälten, för vilka särskilda regler gäller, skall beräkningen av underhållskostnaderna enligt nämnda prop. 1948: 157 ske i relation till anläggningsvärdet, varvid skall tillämpas en underhållskvot på anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Enligt riksdagens beslut i anledning av prop. 1951: 88 är underhållskvoten 0,6 % vid 1946 års prisnivå. Denna procentsats räknas för varje år om till gällande prisnivå med hjälp av byggnadsstyrelsens underhållskostnadsindex. Underhållskvoten utgör för år 1966 1,926 %. För istandsättning av objekt på befästningsfonden anvisas dessutom särskilda medel.

I enlighet med vad som anförts i prop. 1960: 1 (bil. 22) skall underhållskostnaderna för flygfälten beräknas i viss relation till anläggningsvärdet. För flygfälten med rullbanor och andra för flygverksamhetens bedrivande omedelbart avsedda anordningar skall därvid tillämpas en underhållskvot av 1,2 % av anläggningsvärdet den 1 juli 1946. Underhållskvoten räknas om till gällande prisnivå med hjälp av fortifikationsförvaltningens flygfältsindex. Underhållskvoten utgör för år 1966 2,739 %.

Vid beräkningen av de procentberäknade underhållskostnaderna för nästa budgetår har myndigheterna utgått från de byggnadsvärden som fanns redovisade på delfonderna den 30 juni 1966.

Kasernbyggnaders delfond. Av följande sammanställning framgår de för budgetåret 1966/67 beräknade reparations- och underhållskostnaderna för kasernbyggnaders delfond samt motsvarande kostnader för budgetåret 1967/68 enligt fortifikationsförvaltningens förslag och enligt mitt förslag.

	Budgetåret 1966/67	Budgetåret 1967/68	
		Fortifikationsförvaltningen	Departementschefen
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	37 519 000	40 960 000	40 960 000
b) Löpande reparation och underhåll av hamnanläggningar m. m.	950 000	1 000 000	1 000 000
c) Underhåll och istandsättning av övnings- och skjutfält m. m.	7 875 000	9 700 000	9 700 000
d) Övriga istandsättningsarbeten	66 252 000	64 500 000	60 700 000
e) Skatter	200 000	1 300 000	1 300 000
f) Underhåll av enskilda vägar	315 000	550 000	550 000
Summa kr.	113 111 000	118 010 000	114 210 000

a) Fortifikationsförvaltningen beräknar medelsbehovet under delposten *Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.* enligt följande.

Ämbetsverkets beräkning av den procentberäknade delen av delposten framgår av följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prisnivå, kr.	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel, kr.
Äldre byggnader	344 263 591	6,25	21 516 474
Nyare byggnader över 9 år..	403 357 827	4,17	16 820 021
Nyare byggnader under 9 år..	57 374 335	2,08	1 193 386
		Summa kr.	39 529 881

Vid armén finns f. n. uppskattningsvis 2 400 under beredskapstiden anskaffade baracker. Dessa är i allmänhet inte i så gott skick att de enligt fortifikationsförvaltningens mening bör värderas in i fastighetsfonden. Samma gäller ett antal baracker vid flygfälten. På grund av lokalbrist erfordras de emellertid t. v. för förläggnings- och förrådsändamål m. m. För underhåll av barackerna under nästa budgetår beräknar ämbetsverket ett oförändrat medelsbehov av 600 000 kr.

För underhåll av vissa bostadsbyggnader på Järvafältet, som inte är invärderade i fastighetsfonden, beräknar fortifikationsförvaltningen för budgetåret 1967/68 ett oförändrat medelsbehov av 100 000 kr.

På vissa nyanskaffade och under anskaffning varande övningsområden finns ett stort antal byggnader, som ännu inte kunnat invärderas i fastighetsfonden. För oundgängligen nödvändigt yttre underhåll av dessa byggnader föreslår fortifikationsförvaltningen att i likhet med innevarande budgetår 500 000 kr. beräknas.

Utöver sålunda beräknade underhållsbelopp beräknas 230 000 kr. eller 30 000 kr. mer än för innevarande budgetår för ersättningsanskaffning av brandmateriel och skumvätska, som förbrukas vid brandövningar inom flygvapnets räddningstjänst.

Fortifikationsförvaltningen beräknar således kostnaderna för löpande reparation och underhåll av byggnader m. m. till (39 529 881 + 600 000 + 100 000 + 500 000 + 230 000) avrundat 40 960 000 kr.

b) För löpande reparation och underhåll av h a m n a n l ä g g n i n g a r m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen 1 milj. kr. eller 50 000 kr. mer än innevarande budgetår.

c) Utgifterna för underhåll och iståndsättning av övnings- och skjutfält m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen till 9,7 milj. kr. eller 1 825 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Härav avses 4,5 milj. kr. för underhåll av övningsfält m. m. och 5,2 milj. kr. för iståndsättningsarbeten vid övnings- och skjutfält m. m. Av de begärda medlen för iståndsättningsarbeten avses 150 000 kr. för fortsatt anskaffning av vägmaskinell utrustning m. m., 1,9 milj. kr. för iståndsättning av vägar enligt en av chefen för armén i samråd med fortifikationsförvaltningen utarbetad vägplan, 800 000 kr. för fjärde etappen av avsedda arbeten på pansarövningsfältet vid Skövde, 1,3 milj. kr. för tredje etappen av avsedda arbeten på pansarövningsfältet vid Revingehed, 250 000 kr. för arbeten på det utvidgade övningsfältet vid Eksjö, 250 000 kr. för arbeten på det utvidgade övningsfältet vid Karlstad, 300 000 kr. för iståndsättning för betesdriftsarrande på det nya övningsfältet vid Kungsängen samt 250 000 kr. för vissa dikningsarbeten m. m.

d) För övriga iståndsättningsarbeten har fortifikationsförvaltningen för egen del föreslagit en medelsanvisning av 64,5 milj. kr. och

därutöver redovisat ett förslag enligt överbefälhavarens direktiv, som innebär en medelsanvisning av 58,7 milj. kr.

Det av fortifikationsförvaltningen föreslagna beloppet om 64,5 milj. kr. avses för i det följande angivna ändamål.

Armén

1.1	AUS	Ombyggnad av förråd nr 10 till lektionssalar, övningshall och motorsal.....	650 000	
1.2	P 7 Y	Ombyggnad av f. d. sydöstra garaget nr 31 till CUT/CÖF (delkostnad).....	500 000	
1.3	A 6	Ombyggnad av varmgarage och verkstadsbyggnad nr 9 till CUI.....	600 000	
1.4	A 6	Ombyggnad av f. d. stall nr 11 till CUT/CÖF (delkostnad).....	800 000	
1.5	A 8	Ombyggnad av fält- och signalförrådsbyggnaderna nr 35 och 63 till CUT/CÖF.....	900 000	
1.6	T 1	Ombyggnad av förråd nr 30 till sjukvårdsmaterieförråd.....	700 000	
1.7	Flera förband	Iståndsättning av byggnader till krigsförråd, där kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.....	500 000	
1.8	I 13	Iståndsättning av bastu i byggnad nr 13.....	400 000	
1.9	I 17	Om- och tillbyggnad av sjukhus nr 27 (delkostnad)	1 000 000	
1.10	Flera förband	Kasernrenoveringar.....	25 000 000	31 050 000
				<hr/>
				31 050 000

Marinen

2.1	Flera förband	Kasernrenoveringar.....		2 500 000
-----	---------------	-------------------------	--	-----------

Flygvapnet

3.1	Flera förband	Kasernrenoveringar.....		3 000 000
-----	---------------	-------------------------	--	-----------

Övriga ändamål

4.1		Merkostnader för av Kungl. Maj:t tidigare beslutade objekt....	1 000 000	
4.2		Mindre iståndsättningsarbeten av byggnader och utbildningsanordningar, för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.....	12 250 000	
4.3		Vissa tekniska försörjningsanordningar m. m.....	14 000 000	
4.4		Åtgärder för att stärka inbrottskyddet vid krigsmaktens vapenförråd.....	700 000	27 950 000
				<hr/>
Summa kr.				64 500 000

Beträffande motiveringarna för de olika förslagen kan av handlingarna inhämtas följande.

1.1 Förslag till ombyggnad av ett förråd vid AUS till lektionssalar m. m. har tidigare anmälts för riksdagen i prop. 1964: 55 (s. 10). Kostnaderna angavs därvid till 450 000 kr. Enligt förslaget skall i byggnaden inrymmas — förutom fältarbetssalar för AUS, körcentral och övningsmaterieförråd, som nu är förlagda till byggnaden — övnings- och vårdhall för S 1, två allmänna lektionssalar för AUS jämte erforderliga lärarrum samt två motorlektionssalar.

1.2 Behovet av ombyggnad vid P 7 Y av ett f. d. garage till CUT-CÖF har tidigare anmälts i prop 1966: 32 (s. 9). Kostnaden angavs därvid till 1 milj.

kr. Den 1 april 1966 har Kungl. Maj:t uppdragit åt förvaltningen att färdigställa bygghandlingar. För att påbörja arbetena avser förvaltningen föreslå att 500 000 kr. får disponeras av medel, som redan anvisats av riksdagen. För att slutföra arbetena erfordras 500 000 kr. för nästa budgetår.

1.3 Vid A 6 skall byggnad nr 9 iordningställas till förråds- och vårdlokaler för intendentur- och sjukvårdsmateriel (CUI). Tygstationen föreslås få disponera bottenplanets norra del under det att södra delen (utom värme-centralen) och vinden avses inredas till CUI. — Genom beslut den 14 oktober 1966 har Kungl. Maj:t uppdragit åt förvaltningen att färdigställa bygghandlingar för ombyggnaden.

1.4 Vid A 6 saknas centralt ut- och avrustningsförråd för tygmateriel (CUT) under det att det centrala övningsmaterieförrådet (CÖF) är provisoriskt inrymt i en byggnad som skall rivas. CUT och CÖF skall förläggas i byggnad nr 11, som nu bl. a. inrymmer handvapenförråd och lokaler för tillfällig uppläggning av materiel. Enligt fortifikationsförvaltningens förslag skall förrådsdelar för CUT och CÖF samt vårdlokaler och torkanläggning förläggas till det undre planet som varmbonas. Dessutom inreds personalrum för tyg- och intendenturpersonal (ca 60 personer). I förrådsdelen anordnas också säkrat vapenförvaringsutrymme. Genom beslut den 14 oktober 1966 har Kungl. Maj:t uppdragit åt förvaltningen att färdigställa bygghandlingar för ombyggnaden.

1.5 Vid A 8 saknas centralt ut- och avrustningsförråd för tygmateriel (CUT) samt centralt övningsmaterieförråd (CÖF). Byggnaderna nr 35 och 63 skall byggas om för dessa ändamål. Materielen förvaras nu i ett flertal byggnader, varigenom tjänsten för såväl förrådspersonalen som truppen blir betungande och tidsödande. Om den planerade ombyggnaden genomförs blir verksamheten koncentrerad till två intill varandra liggande byggnader. Förvaltningen har den 26 september 1966 redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden.

1.6 Förrådshållningen m. m. av sjukvårdsmateriel vid T 1 är f. n. uppdelad på sju byggnader. Förrådshållningen skall sammanslås till förrådsbyggnad nr 30, som kan byggas om så att lokalerna fyller fastställda normer för sjukvårdsmateriel vid trängregementen. Förvaltningen har den 26 september 1966 redovisat förslag till byggnadsprogram för ombyggnaden.

1.7 Posten för iståndsättning av byggnader till krigsförråd är avsedd för iståndsättning och omdisponering av försvaret tillhöriga byggnader för att göra det möjligt att sprida ut krigsförråden. Plan för dessa arbetsobjekt görs upp av chefen för armén. Hittills har objekten vart och ett för sig kostat mindre än 300 000 kr.

1.8 Bad- och tvättinrättningen vid I 13 färdigställdes år 1909. Byggnaden är f. n. i sådant skick att en genomgripande renovering erfordras. Den 26 september 1966 har förvaltningen redovisat förslag till byggnadsprogram för renoveringen.

1.9 Beträffande sjukhuset vid I 17, som är byggt år 1915, har försvarets sjukvårdsstyrelse bl. a. framfört anmärkningar mot de alltför stora sjukhusalarna och även framhållit nödvändigheten av att större utrymmen disponeras för behandling, mottagning, laboratorium m. m. För att tillgodose önskemålen erfordras, förutom omdisponeringar, även en mindre tillbyggnad, varefter antalet vårdplatser — 28 stycken — täcker I 17:s behov. Den 8 september 1966 har förvaltningen redovisat förslag till byggnadsprogram för om- och tillbyggnaden.

1.10, 2.1, 3.1 För kasernrenoveringar föreslås 30,5 milj. kr., vilket innebär en ökning med 2,6 milj. kr. i förhållande till vad som beräknades för innevarande budgetår för samma ändamål. Med hänsyn till svårigheterna att på detta stadium ange vilka kaserner som avses renoveras och kostnaderna för varje renovering har fortifikationsförvaltningen liksom tidigare år endast beräknat det totala medelsbehovet för kasernrenoveringar för varje försvarsgren.

Fjorton kasernrenoveringar pågår, nämligen vid I 2, I 5, I 11 (två kaserner), I 12, I 14, I 19, I 20, I 21 (två kaserner), P 10, P 18, S 3 och vid krigsskolan Karlberg. Två av dessa renoveringsföretag bekostas av medel, som arbetsmarknadsstyrelsen ställt till förfogande. Med hänsyn till projekteringsläget beräknas vidare under budgetåret kunna påbörjas ytterligare sex kasernrenoveringar, nämligen vid I 4 (två kaserner), A 4, A 8, KA 1 och F 6. Tillhoppa ca 23,2 milj. kr. beräknas komma att erfordras under budgetåret 1967/68 för att slutföra påbörjade kasernrenoveringar. Projektering av kasernrenoveringar pågår eller beräknas kunna påbörjas i sådan tid att renoveringar kan, beroende på medelstillgång, sättas i gång under nästa budgetår vid 26 förband. Dessa förband är I 3, I 4, I 11, I 12, I 14, I 15, I 19, I 20, K 3, P 7, P 10, A 4, A 6, A 7, A 9, Lv 6, T 1, T 3, T 4, KA 1, ÖrlB S, F 4, F 6, F 7, F 13 och F 15. Dessutom installeras efter hand varmvatten i kaserner som byggts efter år 1940 eller satts i stånd på senare tid.

4.1 Beloppet är avsett att täcka de merkostnader, som på grund av prisstegringar väntas uppkomma för objekt, för vilka Kungl. Maj:t tidigare anvisat medel.

4.2 Från posten för mindre istandsättningsarbeten bestrids kostnaderna för omdisponering av lokaler och ändring av värme- och ventilationssystem samt elektriska installationer m. m. Kostnaderna för sådana objekt är var för sig inte stora men sammantagna uppgår de årligen till betydande belopp. För att beslutade personalförstärkningar o. dyl. skall få avsedd effekt inom rimlig tid måste medel för här nämnda ändrings- och inredningsarbeten stå till förfogande.

4.3 För att upprätthålla den värme-, ventilations- och kyltekniska driften vid försvarets anläggningar erfordras att vissa tekniska installationer och anläggningar periodiskt förnyas. Exempel härpå är pannbyten i värme-centraler och omläggning av utvändiga värmekulvertar. Det allt mer ökade kasernrenoveringsprogrammet medför också i många fall en centralisering av värmeförsörjningen.

De ständigt ökade kraven på elkraft till verkstäder, hangarer, garage, matinrättningar, panncentraler m. fl. byggnader för uppvärmning samt för förbättrad belysning medför krav på spänningsomläggning och förstärkning av elnäten. Försvarets motorisering påskyndar utvecklingen. Införandet av nya fordons- och flygplantyper, robotenheter m. m. medför regelmässigt följdverkningar beträffande elförsörjningen.

Vägar och planer, utförda före år 1935, är inte invärderade i försvarets fastighetsfond. Anläggningsvärdet för dessa har beräknats till omkring 53 milj. kr. i 1935 års prisläge. Procentberäknade underhållsmedel utgår således inte för dessa vägar m. m. Huvuddelen av de gamla vägarna är inte byggda för den tunga trafik av stridsvagnar, andra bandfordon, tunga last- och tankbilar m. m., som numera belastar dem. Det är nödvändigt att förstärka, hårdgöra och permanentbelägga de mest trafikerade stråken, bland annat för att skona fordonen. Den ökade motoriseringen inom försvaret ställer

även ökade krav på vinterväghållningen. För en rationellare väghållning erfordras specialmaskiner.

Försvarets vattenlednings- och avloppsnät måste anpassas till nutida krav bl. a. i samband med att kommunerna bygger ut sina nät. Sålunda framtingas vid många förband separata avloppsnät för dagvatten, varvid kommunerna stöder sig på lagen den 3 juni 1955 om allmänna vatten- och avloppsanläggningar. I den mån sådana separata ledningsnät finns och måste ersättas eller kompletteras, avses kostnaderna härför bestridas med anlitande av iståndsättningsmedel.

Vid de etablissemang, som tillkom under åren 1940—45, utfördes avloppsledningar av E-cement. Vissa ledningar är nu i stort behov av omläggning. Dessa arbeten drar förhållandevis stora kostnader.

4.4 Inbrott och tillgrepp av vapen och ammunition ur försvarets förråd har under senare år ökat. För att eliminera de brister i fråga om inbrottskyddet, som kan ha underlättat inbrotten, har Kungl. Maj:t för budgetåret 1964/67 under denna post ställt sammanlagt 2 260 000 kr. till förvaltningens förfogande för förbättringar av inbrottskyddet vid krigsmaktens vapenförråd. Förvaltningen beräknar för nästa budgetår ett behov av 700 000 kr. för fortsatta åtgärder av ifrågavarande slag vid byggnader redovisade i kasernebyggnaders delfond.

e) För skatter beräknar ämbetsverket ett medelsbehov av 1,3 milj. kr. eller 1,1 milj. kr. mer än för innevarande budgetår. Förvaltningen beräknar att ett underskott av 700 000 kr. skall föreligga på delposten den 30 juni 1967. För nästa budgetår beräknas utgifterna till 600 000 kr.

f) För underhåll av enskilda vägar föreslår fortifikationsförvaltningen ett belopp av 550 000 kr. eller 235 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

Befästningars delfond. Av följande sammanställning framgår dels de för innevarande budgetår beräknade kostnaderna för reparationer och underhåll m. m. av befästningar, dels fortifikationsförvaltningens och mitt förslag för nästa budgetår.

	Budgetåret 1966/67	Budgetåret 1967/68	
		Fortifikationsförvaltningen	Departementschefen
a) Löpande reparation och underhåll av befästningar m. m.	20 950 000	23 827 000	23 827 000
b) Iståndsättningsarbeten m. m.	23 849 000	14 910 000	9 400 000
c) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter m. m.	50 000	50 000	50 000
d) Skatter.	50 000	50 000	50 000
e) Underhåll av enskilda vägar	400 000	450 000	450 000
f) Underhåll av flygfält m. m.	7 800 000	9 000 000	9 000 000
g) Underhåll av reservvägbaser.	—	1 000 000	1 000 000
Summa kr.	53 099 000	49 287 000	43 777 000

a) Kostnader för löpande reparation och underhåll av befästningar m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen enligt i det föregående angivna grunder till (1,926 % × 1 237 156 726) avrundat 23 827 000 kr.

b) För iståndsättningsarbeten m. m. beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår 14 910 000 kr. eller 8 939 000 kr. mindre än för innevarande budgetår. Det föreslagna beloppet avses för följande objekt.

Gemensamma ändamål

1.1	Drivmedelsförråd.....	60 000	
1.2	Drivmedelsförråd.....	400 000	
1.3	Smärre åtgärder vid drivmedelsanläggningar för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.	600 000	
1.4	Gemensam uppehållsplats.....	400 000	
1.5	Smärre åtgärder vid gemensamma uppehållsplatser (7 st), trupp-befästningar m. m. för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.....	3 400 000	4 860 000
			<u>4 860 000</u>

Armén

2.1	Vissa smärre objekt.....		200 000
-----	--------------------------	--	---------

Marinen

3.1	Kustartilleribatteri.....	1 000 000	
3.2	Ammunitions- och drivmedelsförråd.....	900 000	
3.3	Drivmedelsförråd.....	500 000	
3.4	Drivmedelsförråd.....	800 000	
3.5	Drivmedelsförråd.....	100 000	
3.6	Matinrättning m. m. på Kungsholmsfort.....	450 000	
3.7	Övriga objekt för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.....	1 000 000	4 750 000
			<u>4 750 000</u>

Flygvapnet

4.1	Berghangar.....	1 400 000	
4.2	Berghangar.....	1 400 000	
4.3	Vissa smärre objekt för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.....	600 000	3 400 000
			<u>3 400 000</u>

Övriga ändamål

5.1	Mindre iståndsättningsarbeten för vilka kostnaderna i varje särskilt fall inte beräknas överstiga 300 000 kr.....	1 500 000	
5.2	Merkostnader för av Kungl. Maj:t tidigare beslutade objekt ..	200 000	1 700 000
			<u>1 700 000</u>
	Summa kr.		14 910 000

Beträffande de olika objekten framgår följande av handlingarna i ärendet.

1.1 Behovet av iståndsättning av drivmedelsförrådet har anmälts i prop. 1966: 32 (s. 16). Kostnaden angavs där till 500 000 kr. men beräknas nu till 560 000 kr. enligt prisläget den 1 april 1966. Kostnadsökningen beror på dels prisstegringar, dels för låg kostnadsuppskattning. Genom beslut den 13 januari 1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att projektera iståndsättningsarbetet. För nästa budgetår erfordras 60 000 kr.

1.2 För förbättring av säkerheten och driften m. m. vid drivmedelsförrådet erfordras 400 000 kr. nästa budgetår.

1.3 Vid några drivmedelsanläggningar erfordras vissa säkerhetshöjande åtgärder, som inte beräknas kosta över 300 000 kr. i varje särskilt fall.

1.4 Modernisering av uppehållsplatsen, som övertagits från civilförsvaret, har kostnadsberäknats till 400 000 kr. Beloppet erfordras nästa budgetår.

3.1 Genom beslut den 13 januari 1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att projektera modernisering av kustartilleribatteriet. Totalkostnaden uppskattas till 1 000 000 kr., som erfordras nästa budgetår.

3.2 Behovet av modernisering av förrådet har anmälts i prop. 1966:32 (s. 17 punkt 11). Genom beslut den 27 maj 1966 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att projektera istandsättning av det fortifikatoriska skyddet i förrådet. Totalkostnaden uppskattas till 1,9 milj. kr., varav 1 000 000 kr. anvisats tidigare. Återstoden, 900 000 kr., erfordras nästa budgetår.

3.3, 3.4 Genom beslut den 13 januari 1967 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att projektera säkerhetsrevidering av drivmedelsförråden. Totalkostnaden uppskattas till 500 000 resp. 800 000 kr. Beloppen erfordras nästa budgetår.

3.5 Genom beslut den 9 december 1966 uppdrog Kungl. Maj:t åt fortifikationsförvaltningen att utföra säkerhetsrevidering av förrådet. Totalkostna-

3.6 För att slutföra moderniseringen av matinrättningen m. m. på Kungsholmsfort erfordras 450 000 kr. nästa budgetår.

3.6 För slutförande av moderniseringen av matinrättningen m. m. på Kungsholmsfort erfordras 450 000 kr. nästa budgetår.

5.1 Beloppet avses bl. a. för fortsatta åtgärder för att stärka inbrottskyddet i vapenförråd.

Närmare upplysningar om innebörden av de olika förslagen torde få lämnas direkt till riksdagens vederbörande utskott.

c) För underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter beräknar fortifikationsförvaltningen för nästa budgetår oförändrat belopp, 50 000 kr.

d) För skatter föreslår förvaltningen att oförändrat 50 000 kr. beräknas.

e) För underhåll av enskilda vägar beräknar ämbetsverket medelsbehovet till 450 000 kr. eller 50 000 kr. mer än för innevarande budgetår.

f) För underhåll av flygfält m. m. beräknas medelsbehovet till 9 milj. kr. Utgångspunkten vid beräkningen av detta behov är det per den 30 juni 1966 bokförda anläggningsvärdet för flygfält med tillhörande banor och plattor m. m. Efter avdrag av dels värdet för objekt, vilka f. n. inte används och inte heller underhålls men likväl skall stå kvar i fonden (jfr prop. 1960:1 bil. 22 s. 15), dels anläggningsvärden för färdigställda reservvägbaser, för vilka underhållsmedel beräknas under en särskild delpost, dels utbetalningar för ännu inte färdigställda byggnadsobjekt, uppgick nämnda anläggningsvärde till 280 651 306 kr. enligt 1946 års byggnadskostnadsnivå. Underhållskostnaderna för flygfält m. m. anges i enlighet härmed och med tillämpning av förut angivna beräkningsgrunder till $(2,739 \% \times 280\,651\,306)$ avrundat 7 687 000 kr. Tillkomsten av tekniskt komplicerad flygfältsmateriel, för vars underhåll medelsbehovet under de senaste åren ökat (jfr prop. 1966:32 s. 20), medför emellertid att posten bör räknas upp

med 850 000 kr. I samband med en av luftfartsstyrelsen planerad breddning av en bana vid F 21 samt utökning och förstärkning av den civila stationsplattan bör enligt fortifikationsförvaltningen utföras vissa reparationer för det militära utnyttjandet av banan. Sålunda bör banan med hänsyn till bl. a. omfattande sprickbildningar förses med ny beläggning. För att detta underhållsbehov skall kunna tillgodoses bör det procentuellt beräknade medelsbehovet ökas med ytterligare 500 000 kr. Medelsbehovet beräknas därför till (7 687 000 + 850 000 + 500 000) avrundat 9 milj. kr. eller 1,2 milj. kr. mer än för innevarande budgetår.

g) För underhåll av reservvägbaser föreslås 1 milj. kr. Sådana baser är avsedda att komplettera flygvapnets huvudbaser. Förvaltningen bygger dem i samarbete med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. För ändamålet lämpade vägsträckor förbättras och hinder tas bort, varjämte uppställningsplatser för flygplan anordnas. Enligt avtal svarar vägförvaltningen på platsen för underhållet av basen i minst 30 år. Som ersättning härför skall förvaltningen erlagga ett beräknat belopp av 125 000 kr. per bas. För nästa budgetår beräknas underhållsmedel för åtta baser eller sammanlagt 1 milj. kr.

Försvarets forskningsanstalts delfond. Av följande sammanställning framgår dels de för innevarande budgetår beräknade reparations- och underhållskostnaderna m. m. för försvarets forskningsanstalts delfond, dels byggnadsstyrelsens och mitt förslag för nästa budgetår.

	Budgetåret 1966/67	Budgetåret 1967/68	
		Byggnadsstyrelsen	Departementschefen
a) Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.	553 000	684 000	684 000
b) Istandsättningsarbeten m. m.	700 000	600 000	300 000
c) Underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter.....	2 000	2 000	2 000
Summa kr.	1 255 000	1 286 000	986 000

a) Byggnadsstyrelsen beräknar medelsbehovet under delposten *Löpande reparation och underhåll av byggnader m. m.* enligt följande.

Ämbetsverkets beräkning av den procentberäknade delen av delposten framgår av följande sammanställning.

	Byggnadsvärde reducerat till 1935 års prinsnivå, kr.	Indexkorrigerad underhållsprocent	Reparationsmedel, kr.
Äldre byggnader.....	3 385 550	6,25	211 597
Nyare byggnader över 9 år. . .	6 315 339	4,17	263 350
Nyare byggnader under 9 år. . .	10 010 690	2,08	208 222
	Summa avrundat kr.		683 200

b) För iståndsättningsarbeten m. m. beräknar byggnadsstyrelsen för nästa budgetår 600 000 kr. eller 100 000 kr. mindre än för innevarande budgetår. Av beloppet avses 500 000 kr. för ombyggnad av äldre laboratorier m. m., där kostnaden för varje särskilt objekt inte beräknas överstiga 300 000 kr., samt 100 000 kr. för ändrings- och inredningsarbeten, föranledda av forskningsförsök.

c) För underhåll av jordbruks- och skogsfastigheter slutligen föreslås att ett oförändrat belopp av 2 000 kr. beräknas.

Departementschefen

Sedan mitten av 1940-talet har medelsbehovet för reparation av byggnader beräknats till viss procent av byggnadsbeståndets bokförda värde, den s. k. underhållsprocenten. De på detta sätt beräknade underhållsmedlen utgör en ram för det normala fastighetsunderhållet. Härutöver beräknas medel efter prövning i varje särskilt fall för extraordinära reparationsåtgärder samt ändrings- och ombyggnadsåtgärder, som inte eller endast i begränsad omfattning höjer fastighetens värde. F.n. pågår utredning om grunderna för beräkning av medel för underhåll av fastigheterna på statens allmänna fastighetsfond. Till dess resultatet av denna föreligger och ställning kan tas till eventuellt ändrade grunder för försvarets fastighetsfonds del bör hittills gällande principer för medelsberäkningen tillämpas. Min utgångspunkt för beräkningen är således de procentsatser för löpande underhåll av olika byggnadskategorier som använts under senare år. Härtill kommer de extra medelstillskott för arbeten av större omfattning, iståndsättningsarbeten, som jag vill förordna. Jag räknar med att myndigheterna inom ramen för medlen för det löpande underhållet skall kunna inrymma vissa av de arbeten, för vilka särskild medelsanvisning begärts. Mot bakgrunden härav och med hänsyn till den återhållsamhet med statliga utgifter för investeringar, som är angelägen på grund av det statsfinansiella läget, har jag sökt väsentligt begränsa dessa särskilda medelsanvisningar.

Enligt de bestämmelser, som Kungl. Maj:t varje år meddelar i anslutning till att stat för fastighetsfonden fastställs, gäller att sådana arbeten, som beräknas kosta mer än 200 000 kr. och som myndigheterna ämnar bekosta med medel för det löpande fastighetsunderhållet, skall underställas Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall. Samma begränsning gäller — med vissa undantag — iståndsättningsarbeten om medel beräknats kollektivt. Enligt bestämmelserna angående förvaltningen av statens allmänna fastighetsfond gäller i huvudsak samma underställningsskyldighet för där avsedda arbeten med det undantaget att beloppsgränsen satts till 300 000 kr. såvitt gäller arbeten som avser byggnadsstyrelsens delfond. För att nå överensstämmelse i detta avseende med vad som gäller för statens allmänna fastighetsfond, vilket måste bedömas som önskvärt med hänsyn bl. a. till byggnadsstyrelsens uppgifter både vad gäller försvarets fastighetsfond och statens allmänna

fastighetsfond, ämnar jag föreslå Kungl. Maj:t att höja beloppsgränsen till 300 000 kr.

För innevarande budgetår har på fastighetsfondens stat anvisats sammanlagt 167 465 000 kr. till reparations- och underhållsarbeten. Härav belöper sammanlagt 90 801 000 kr. på iståndsättningsarbeten, varav 66 252 000 kr. under kasernbyggnaders delfond, 23 849 000 kr. under befästningars delfond och 700 000 kr. under försvarets forskningsanstalts delfond.

För nästa budgetår har fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen begärt sammanlagt 168 583 000 kr. till reparations- och underhållsarbeten, varav 118 010 000 kr. under kasernbyggnaders delfond, 49 287 000 kr. under befästningars delfond och 1 286 000 kr. under försvarets forskningsanstalts delfond.

Beträffande delposten Övriga iståndsättningsarbeten under kasernbyggnaders delfond vill jag anmäla att den upprustning av kasernbeståndet, som sattes igång under år 1965, fortskrider planenligt. Enligt planen för denna upprustning, som anmäldes i prop. 1965: 34 (s. 22) och godtogs av riksdagen (SU 1964: 41, rskr 150), fordrades 250 milj. kr. av iståndsättningsmedel för att uppfylla bl. a. de fastställda normerna för förläggningsstandard för värnpliktiga. Med en årlig medelsanvisning av ca 25 milj. kr. beräknades behovet av kasernrenoveringar vara tillgodosett inom en tioårsperiod.

Fortifikationsförvaltningen föreslår att sammanlagt 30,5 milj. kr. anvisas för kasernrenoveringar för nästa budgetår. Härav föreslås 25 milj. kr. för armén, 2,5 milj. kr. för marinen och 3 milj. kr. för flygvapnet. Under budgetåret 1965/66 påbörjades elva större kasernrenoveringar för en sammanlagd kostnad av 28 milj. kr. Under innevarande budgetår har hittills påbörjats tolv kasernrenoveringar för en sammanlagd kostnad av 29,7 milj. kr. Ytterligare renoveringar för en kostnad av 12,2 milj. kr. beräknas kunna påbörjas under budgetåret. För innevarande budgetår anvisade medel för kasernrenoveringar beräknas helt komma att tas i anspråk för avsett ändamål. Därjämte behövs ca 23,2 milj. kr. nästa budgetår för att avsluta dessa renoveringar.

Jag anser att det av fortifikationsförvaltningen föreslagna beloppet, 30,5 milj. kr., behövs för kasernrenoveringar för att fortast möjligt komma upp till godtagbar standard i förläggningsskasernerna. Av det angivna beloppet bör 25,5 milj. kr. avse armén samt 2,5 milj. kr. vardera marinen och flygvapnet. På grund av de många ovissa faktorer som är förknippade med renoveringarna — bl. a. arbetsmarknadsläget och möjligheterna att friställa de kaserner som skall renoveras — är jag emellertid inte beredd att nu ta ställning till vilka objekt som bör komma till utförande. Kungl. Maj:t äger att inom ramen för anvisade medel med hänsyn till bl. a. arbetsmarknadsförhållandena avgöra vilka kasernrenoveringar som bör utföras.

I detta sammanhang vill jag anmäla att Kungl. Maj:t den 13 januari 1967

utfärdat särskilda bestämmelser om åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall inom krigsmakten. Enligt dessa bestämmelser skall fr. o. m. den 1 juli 1967 vissa föreskrifter i arbetarskyddslagen om anordningar till skydd för olycksfall m. m. äga tillämpning även på sådan verksamhet inom försvaret som hittills varit undantagen från lagens tillämpning. På grund härav kommer sådana skyddsanordningar, som har betydelse i detta sammanhang, att utföras i samband med kasernrenoveringar i syfte att skapa tryggare tjänstgöringsförhållanden vid förbanden.

För andra objekt under delposten Övriga iståndsättningsarbeten än kasernrenoveringar har fortifikationsförvaltningen föreslagit att sammanlagt 34 milj. kr. beräknas. Därvid har 12 250 000 kr. föreslagits för mindre iståndsättningsarbeten på byggnader och utbildningsanordningar. För egen del beräknar jag 9 950 000 kr. för detta ändamål. Vidare har 14 milj. kr. föreslagits för vissa tekniska försörjningsanordningar m. m. För detta ändamål beräknar jag 12,5 milj. kr. I övrigt har jag ingenting att erinra mot fortifikationsförvaltningens förslag under denna delpost. Under delposten bör alltså tas upp sammanlagt 60,7 milj. kr. Vilka objekt som bör komma till utförande har jag emellertid inte tagit slutlig ställning till. Kungl. Maj:t äger att inom ramen för anvisade medel besluta om vilka företag som bör utföras. Medel bör även få tas i anspråk för andra objekt där byggnadskostnaderna beräknats understiga 300 000 kr.

I detta sammanhang vill jag något närmare redogöra för den under ifrågavarande delpost upptagna punkten inbrottsskydd i vapenförråd. Jag vill framhålla att det här endast gäller åtgärder vid äldre vapenförråd, eftersom alla nya vapenförråd redan försetts med föreskrivet inbrottsskydd. För inbrottsskydd i vapenförråd har fortifikationsförvaltningen tagit upp 700 000 kr. under kasernbyggnaders delfond. Även under befästningars delfond, som jag återkommer till i det följande, har fortifikationsförvaltningen tagit upp medel för detta ändamål, nämligen under punkten mindre iståndsättningsarbeten, som lyder totalt på 1,1 milj. kr. De åtgärder, som det här gäller, är framför allt förstärkning av låsanordningar, portar och fönster m. m.

Andra åtgärder, som är ägnade att förstärka skyddet mot inbrott, är anskaffning av kassuner och vapenkistor för förvaring av vapen och ammunition inne i förråden. Ytterligare åtgärder måste dock enligt min mening prövas för att förebygga inbrott av mera kvalificerat slag. Frågan övervägs f. n. inom försvarsdepartementet.

Vad gäller övriga delposter under kasernbyggnaders delfond har jag ingenting att erinra mot fortifikationsförvaltningens medelsberäkning. I enlighet med sammanställning i det föregående (s. 6) beräknar jag därför anslagsposten Reparations- och underhållskostnader m. m. till sammanlagt 114 210 000 kr.

Under befästningars delfond har fortifikationsförvaltningen fö-

reslagit en sammanlagd medelsanvisning av 49 287 000 kr. Härav föreslås 14 910 000 kr. för iståndsättningsarbeten. För smärre åtgärder vid drivmedelsanläggningar föreslår fortifikationsförvaltningen 600 000 kr. För detta ändamål beräknar jag 500 000 kr. Vidare föreslås 3,4 milj. kr. för smärre åtgärder vid gemensamma uppehållsplatser m.m. För egen del beräknar jag 2 340 000 kr. för detta ändamål. Vad gäller objekt för marinen beräknar jag 850 000 kr. för modernisering av ett kustartilleribatteri, för vilket fortifikationsförvaltningen föreslagit 1 milj. kr. För mindre objekt under rubriken marinen, för vilka föreslagits 1 milj. kr., beräknar jag inga medel. Inte heller beräknar jag medel för iståndsättning av två berghangarer, för vilka föreslagits sammanlagt 2,8 milj. kr. Slutligen tar jag under rubriken Övriga ändamål upp 1,1 milj. kr. för mindre iståndsättningsarbeten, för vilka fortifikationsförvaltningen föreslagit 1,5 milj. kr. Beträffande övriga objekt har jag ingenting att erinra mot fortifikationsförvaltningens medelsberäkning. För iståndsättningsarbeten under delfonden bör alltså tas upp sammanlagt 9,4 milj. kr. Vilka objekt som bör komma till utförande har jag inte tagit slutlig ställning till. Kungl. Maj:t äger att inom ramen för anvisade medel besluta om vilka företag som bör utföras. Medel bör även få tas i anspråk för andra objekt där byggnadskostnaderna beräknats understiga 300 000 kr.

Vad slutligen gäller försvarets forskningsanstalts delfond föreslår jag lägre medelsanvisning än som föreslagits av byggnadsstyrelsen för iståndsättningsarbeten under delfonden. För detta ändamål, för vilket föreslagits 600 000 kr., beräknar jag sålunda 300 000 kr. I övrigt har jag ingenting att erinra mot byggnadsstyrelsens medelsberäkning. Under delfonden bör alltså tas upp sammanlagt 986 000 kr. Jag har inte heller här tagit slutlig ställning till vilka objekt som bör utföras med anlåtande av medel under denna delpost. Kungl. Maj:t äger att inom ramen för anvisade medel besluta om vilka företag som bör utföras. Medel bör även få tas i anspråk för andra objekt där byggnadskostnaderna beräknats understiga 300 000 kr.

B. Avsättning till värdeminskningskonto

I överensstämmelse med fortifikationsförvaltningens och byggnadsstyrelsens av riksrevisionsverket tillstyrkta förslag bör för avsättning till värdeminskningskonto tas upp sammanlagt 21 408 000 kr., varav för kasernbyggnaders delfond 11 725 000 kr., för befästningars delfond 9 078 000 kr. och för försvarets forskningsanstalts delfond 605 000 kr.

C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden

Fortifikationsförvaltningen beräknar utgifterna under denna rubrik för kasernbyggnaders delfond till 25 640 000 kr. eller 7 780 000 kr.

mer än för innevarande budgetår. Av beloppet avses 19,6 milj. kr. för hyresutgifter, 1 340 000 kr. för arrendeutgifter och 4,7 milj. kr. för att bestrida utgifter i samband med förhyrningar och arrenderingar. Ökningen av medelsbehovet hänför sig i huvudsak till vissa större förhyrningar av kontorslokaler samt till kostnader för att iordningställa förhyrda lokaler och förrådsbyggnader. För generella hyreshöjningar beräknas 1 milj. kr. För arrendeutgifter har medelsbehovet beräknats komma att överstiga för innevarande budgetår anvisade medel med 480 000 kr. beroende på att arrendekostnader som hänger samman med flygfälten fr. o. m. nästa budgetår skall belasta kasernbyggnaders delfond.

Förvaltningen beräknar för *befästningars delfond* medelsbehovet under denna post för nästa budgetår till 4 470 000 kr. eller 30 000 kr. mindre än för innevarande budgetår. Av det föreslagna beloppet avses 3 145 000 kr. för förhyrning av drivmedelsanläggningar, 325 000 kr. för andra hyresavgifter, 800 000 kr. för arrenderingar och 200 000 kr. för bestridande av kostnader i samband med lokalförhyrningar och arrenderingar. I sistnämnda belopp ingår 100 000 kr. för åtgärder för att stärka inbrottskyddet vid vapenförråd.

För *försvarets forskningsanstalts delfond* beräknar byggnadsstyrelsen medelsbehovet under denna post till 330 000 kr. eller 240 000 kr. mer än för innevarande budgetår. Ökningen beror på att forskningsanstalten tvingats hyra ytterligare rum i Stockholm för viss del av verksamheten. En närmare redogörelse för förhyrningsärendet har lämnats i prop. 1966: 32 (s. 22).

Departementschefen

För kasernbyggnaders delfond uppgick medelsförbrukningen under denna anslagspost budgetåret 1965/66 till 16 629 000 kr., varav 12 513 000 kr. för hyresavgifter, 697 000 kr. för arrendeutgifter och 3 419 000 kr. för utgifter i samband med förhyrningar och arrenderingar. För budgetåret 1966/67 har under posten tagits upp 17 860 000 kr. för kasernbyggnaders delfond, varav 13 500 000 kr. för hyresutgifter.

Fortifikationsförvaltningen har för budgetåret 1967/68 beräknat medelsbehovet under denna anslagspost till 25 640 000 kr. för kasernbyggnaders delfond. Av ökningen på 7 780 000 kr. avser huvuddelen eller 6,1 milj. kr. hyresutgifter. Denna jämförelsevis kraftiga ökning av hyresposten får ses mot bakgrunden av tendensen att i större utsträckning tillgodose i och för sig angelägna lokalbehov genom förhyrning i stället för nybyggnad. Härigenom kan vissa fördelar uppnås såsom större flexibilitet såväl i fråga om lokalisering som omfattning av lokalkrävande verksamhet. Liksom tidigare förutsätter jag största möjliga restriktivitet vid bedömningen av behovet av nya lokaler. Jag föreslår därför ett något lägre belopp för förhyrningar och beräknar 25 172 000 kr. under denna anslagspost för kasernbyggnaders delfond.

Jag godtar i övrigt fortifikationsförvaltningens och byggnadsstyrelsens medelsberäkningar under denna anslagspost och föreslår alltså att posten för nästa budgetår förs upp med förslagsvis 29 972 000 kr., varav 25 172 000 kr. på kasernbyggnaders, 4 470 000 kr. på befästningars och 330 000 kr. på försvarets forskningsanstalts delfond.

Inkomster

A. Ersättning för till statsmyndigheter upplätta lokaler

Under denna titel redovisas de belopp som över budgeten tillförs resp. delfonder. Dessa belopp bestäms i princip så att man får full förräntning av det vid budgetårets ingång av delfonderna disponerade statskapitalet. Räntekastningen tillförs i form av överskott riksstatens inkomstsida. Den räntefot, vid vilken full förräntning skall anses vara för handen, skall utgöra normalräntan för lån från statens utlåningsfonder, vilken för innevarande budgetår satts till 5,75 %. Överskotten för nästa budgetår har beräknats efter denna räntefot.

Kapitalbehållningarna den 1 juli 1967 för de olika delfonderna bör beräknas med utgångspunkt i att vid ingången av budgetåret 1966/1967 för investering i ifrågavarande delfonder disponibla medel i sin helhet tagits i anspråk före nämnda budgetårs utgång. Även om de på detta sätt schablonmässigt beräknade överskotten skulle komma att över- eller understiga de faktiska, påverkas likväl inte statsregleringen härav, eftersom ersättningsanslagen tas upp i anslutning till de beräknade överskotten och sedermera belastas i anslutning till de faktiska överskotten.

Kapitalbehållningarna för fastighetsfondens delfonder den 1 juli 1967 beräknas sålunda till 625,3 milj. kr. för kasernbyggnaders delfond, 247,2 milj. kr. för befästningars delfond och 33,6 milj. kr. för försvarets forskningsanstalts delfond. Vad gäller kasernbyggnaders delfond har fortifikationsförvaltningen inte räknat in värdet av byggnader och mark för nya övningsområden för I 1 och Ing 1 i kapitalbehållningen. Riksrevisionsverket har i sitt utlåtande framhållit att byggnaderna och marken för I 1 och Ing 1 bör räknas in i kapitalbehållningen. I likhet med riksrevisionsverket anser jag att värdet av ifrågavarande byggnader och mark bör räknas in i kapitalbehållningen, som då bör höjas med 112,7 milj. kr. Kapitalbehållningen för kasernbyggnaders delfond beräknar jag därför till $(625,3 + 112,7)$ 738 milj. kr.

Av betydelse i detta sammanhang är även den försäljning till Stockholms stad och kringliggande kommuner av vissa delar av Järvafältet, som Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande (prop. 1966: 99, SU 104, rskr 235) godkänt genom beslut den 16 juni 1966. Enligt försäljningsavtalet bestämdes de ersättningar, som skulle erläggas av kommunerna, till 240 milj. kr. Beloppet skulle erläggas den 1 juli 1966 i form av reverser, löpande med 6,5 % årlig

ränta och amorteringsfria fram till den 1 januari 1970. Kungl. Maj:t har därefter genom beslut den 7 oktober 1966 bl. a. föreskrivit, att räntor på utestående reversfordringar skall tillgodoföras inkomstposten diverse inkomster på fondens stat, varvid motsvarande belopp skall bokföras och behandlas såsom överskott för den del av fondens kapital, som utgörs av dessa reversfordringar. Eftersom reverserna löper med 6,5 % årlig ränta, som förfaller till betalning den 31 december, bör inkomstposten diverse inkomster och överskottet ökas med 15,6 milj. kr.

I följande tabell har för delfonderna förts samman *dels* de överskott, som jag nu beräknat, *dels* de i det föregående tillstyrkta utgifterna, *dels* de i det följande beräknade inkomsterna. Ur dessa uppgifter framräknas så de erforderliga ersättningsanslagen.

Delfond	Överskott kr.	Utgifter kr.	Summa kr.	Andra inkomster än ersättningsanslag kr.	Ersättningsanslag
Kasernbyggnaders . . .	58 035 000	151 107 000	209 142 000	27 900 000	181 242 000
Befästningars	14 213 000	57 325 000	71 538 000	1 350 000	70 188 000
Försvarets forskningsanstalts	1 935 000	1 921 000	3 856 000	5 000	3 851 000
Summa kr.	74 183 000	210 353 000	284 536 000	29 255 000	255 281 000

Av det i sammanställningen upptagna ersättningsanslaget till kasernbyggnaders delfond har — såsom tidigare nämnts — 67 000 kr. redan föreslagits skola anvisas under andra huvudtitelns anslag Ersättning till försvarets fastighetsfond för fångvårdsanstalten i Hälsingborg. Det under fjärde huvudtiteln till kasernbyggnaders delfond beräknade ersättningsanslaget bör således slutligt föras upp med (181 242 000 — 67 000) 181 175 000 kr. De i riksstaten beräknade ersättningsanslagen till befästningars delfond och till försvarets forskningsanstalts delfond bör slutligt föras upp med i sammanställningen upptagna belopp.

B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtta lokaler och markområden

Inkomsterna för nästa budgetår under förevarande post beräknar jag liksom fortifikationsförvaltningen till 7 100 000 kr., vilket innebär en ökning med 500 000 kr. i förhållande till innevarande budgetår. Av de beräknade inkomsterna hänför sig 6 600 000 kr. till kasernbyggnaders och 500 000 kr. till befästningars delfond.

C. Inkomster av övnings- och skjutfält

I likhet med fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen beräknar jag inkomsterna av övnings- och skjutfält till 5 455 000 kr., varav 5,3 milj. kr. på kasernbyggnaders, 150 000 kr. på befästningars samt 5 000 kr. på försvarets forskningsanstalts delfond.

D. Diverse inkomster

Fortifikationsförvaltningen har beräknat inkomsterna under denna titel till 400 000 kr. för kasernbyggnaders delfond och 700 000 kr. för befästningars delfond. Vad gäller befästningars delfond har jag ingenting att erinra. Under kasernbyggnaders delfond bör däremot, i enlighet med vad jag framhållit i det föregående, även tas upp de ränteinkomster, som kan beräknas uppkomma med anledning av försäljningen av vissa delar av Järva-fältet. Eftersom dessa ränteinkomster kan beräknas till 15,6 milj. kr. beräknar jag inkomsterna för kasernbyggnaders delfond till 16 milj. kr.

Hemställan

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen att

dels godkänna det förslag till stat för försvarets fastig-fond för budgetåret 1967/68 som jag förordat;

dels för budgetåret 1967/68 under riksstatsens fjärde huvudtitel anvisa följande förslagsanslag, nämligen

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Kasernbyggnaders delfond 181 175 000 kr.,

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Befästningars delfond 70 188 000 kr. samt

Ersättning till försvarets fastighetsfond: Försvarets forskningsanstalts delfond 3 851 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Britta Gyllensten

Försvarets fastighetsfonds inkomster och utgifter enligt staten för budgetåret 1966/67 samt enligt förslaget till stat för budgetåret 1967/68

Inkomster	1966/67	1967/68
	kr.	kr.
<i>A. Ersättning för till statsmyndigheter upplåtna lokaler:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond.....	165 175 000	181 242 000
2. Befästningars delfond.....	78 621 000	70 188 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond.....	3 863 000	3 851 000
	247 659 000	255 281 000
<i>B. Hyror och arrenden för till enskilda upplåtna lokaler och markområden:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond.....	6 130 000	6 600 000
2. Befästningars delfond.....	470 000	500 000
	6 600 000	7 100 000
<i>C. Inkomster av övnings- och skjutfält:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond.....	4 000 000	5 300 000
2. Befästningars delfond.....	150 000	150 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond.....	5 000	5 000
	4 155 000	5 455 000
<i>D. Diverse inkomster:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond.....	600 000	16 000 000
2. Befästningars delfond.....	600 000	700 000
	1 200 000	16 700 000
Summa	259 614 000	284 536 000

Utgifter

<i>A. Reparations- och underhållskostnader m. m.:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond.....	113 111 000	114 210 000
2. Befästningars delfond.....	53 099 000	43 777 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond.....	1 255 000	986 000
	167 465 000	158 973 000
<i>B. Avsättning till värdeminskningskonto:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond, <i>förslagsvis</i>	10 900 000	11 725 000
2. Befästningars delfond, <i>förslagsvis</i>	7 900 000	9 078 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, <i>förslagsvis</i>	579 000	605 000
	19 379 000	21 408 000

	1966/67 kr.	1967/68 kr.
<i>C. Hyres- och arrendeutgifter m. m. för av fonden förhyrda lokaler och arrenderade markområden:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond, <i>förslagsvis</i>	17 860 000	25 172 000
2. Befästningars delfond, <i>förslagsvis</i>	4 800 000	4 470 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond, <i>förslagsvis</i> ...	90 000	330 000
	22 750 000	29 972 000
<i>Överskott att tillföras riksstatens driftbudget:</i>		
1. Kasernbyggnaders delfond.....	34 034 000	58 035 000
2. Befästningars delfond.....	14 042 000	14 213 000
3. Försvarets forskningsanstalts delfond.....	1 944 000	1 935 000
	50 020 000	74 183 000
Summa	259 614 000	284 536 000